

Horst Stahl • Helmut Rüger

Bonzai

w mieszkaniu

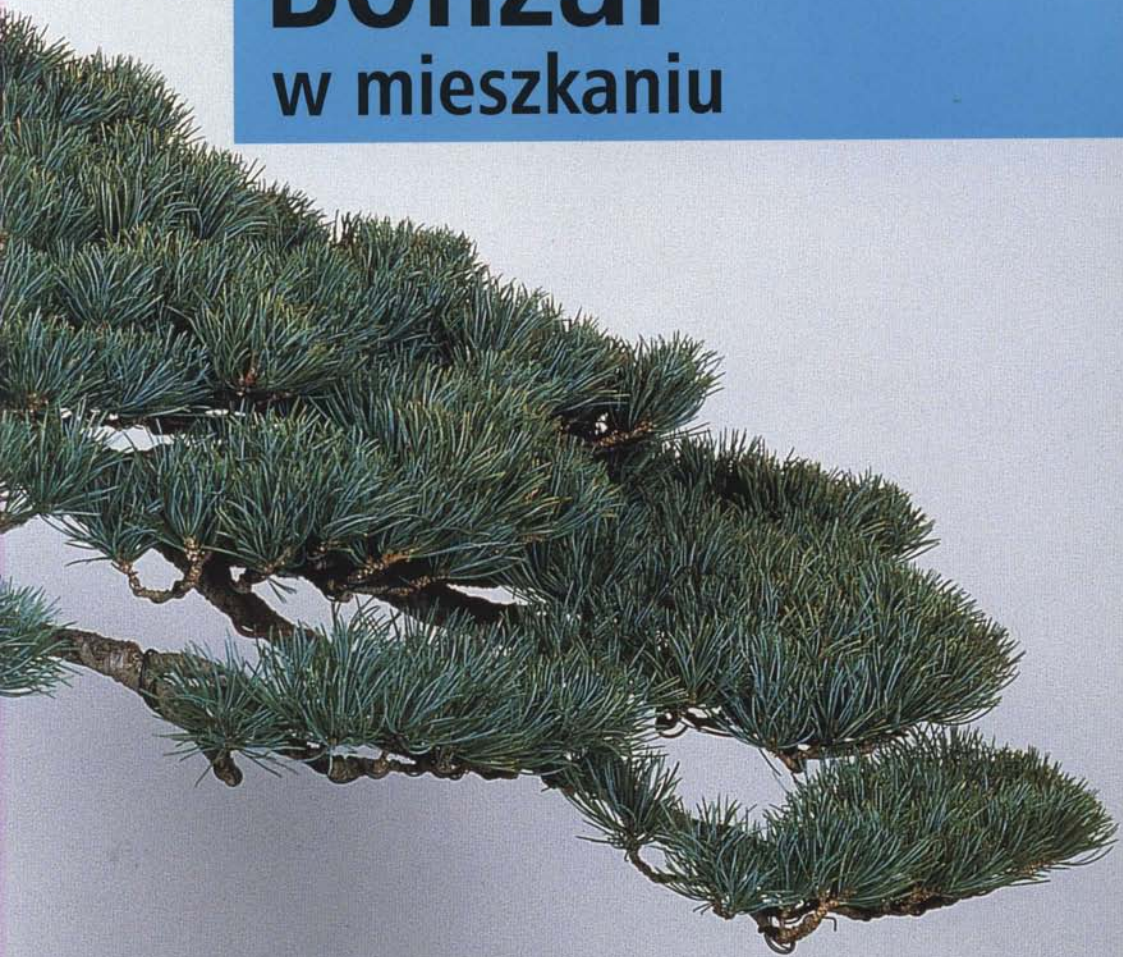
DELTA

Krok po kroku do sukcesu

Horst Stahl • Helmut Rüger

Bonzai

w mieszkaniu

DELTA

Spis treści

STYLE PODSTAWOWE 5

Naśladowanie	
różnorodności natury	6
Styl wyprostowany	
nieregularny	7
Styl wyprostowany regularny	8
Styl miotlasty	9
Styl kaskadowy	10
Grupy drzew i las	11
Drzewka o kilku pniach	12
Styl literacki	13
Styl pochylony	14
Styl ukształtowany	
przez wiatr	15
Styl krajobrazowy	16

PORTRETY 17

Od klonu Bürgera	
(<i>Acer buergerianum</i>)	
po brzostownicę japońską	
(<i>Zelkova serrata</i>)	18–61

ZAKUP I PIELEGNACJA .. 62

Ocena jakości	
drzewka bonzai	63
Idealne stanowisko	64
Bonzai ogrodowe zimą	65
Podlewanie	
– jak dozować wodę	66

Nawóz, czyli pokarm	
dla rośliny	67
Obcęgi, sekatory i nożyce	68
Właściwe stosowanie	
obcęgów wklęsłych	70
Przycinanie drzew iglastych	72
Przycinanie drzew liściastych	74
Drutowanie	
i usuwanie drutu	75
Przesadzanie bonzai	
– krok po kroku	78

FORMOWANIE 81

Wzrost i przycinanie	82
Od drzewa do bonzai	84
Rośnie przez całe życie	86
Modrzewiowy las	
z roślin szkółkowych	88
Harmonogram zabiegów	
pielęgnacyjnych dla bonzai	
ogrodowych	90

SKOROWIDZ 92

Styl miotlasty

KORONA PARASOLOWATA

Nazwa tego stylu wywodzi się od kształtu korony drzewa. Na określonej wysokości od prostego pionowego pnia odchodzą w różnych kierunkach liczne gałęzie, tworząc koronę. Sylwetka drzewka przypomina odwróconą miotłę z gałązek. Szczegółowe znaczenie ma podstawa pnia. Aby drzewko nie wyglądało właśnie jak wetknięta w ziemię miotła, u jego podstawy powinny być widoczne korzenie rozchodzące się promieniście na kształt gwiazdy.

Liczba i rozgałęzienie konarów sprawia, że korona przybiera niemal formę półkuli. Stosunek między długością pnia a wysokością korony wynosi mniej więcej jak 1:2. Średnica pnia powinna stanowić jedną dziesiątą średnicy korony. Jej kształt zachowujemy dzięki regularnemu przycinaniu wyrastających ponad nią pędów. Przy doborze pojemnika kierujemy się podobnymi kryteriami, jak w przypadku stylów: wyprostowanego regularnego i wyprostowanego nieregularnego.

Ułożenie gałęzi bonsai w formie miotlastej można najlepiej ocenić zimą. To również czas, w którym przeprowadzamy prace konieczne do uformowania lub zachowania kształtu drzewa. Wszystkie pędy wyrastające ponad linię korony trzeba przyciąć

DALSZE FACHOWE OKREŚLENIA JAPOŃSKIE

Wielkość bonsai – od mini do maxi

Keshitsubu-bonsai – bonsai „koniuszek palca” wysokości do 7,5 cm

Mame-bonsai – bonsai miniaturowe wysokości 7,5–15 cm

Ko-mono-bonsai – małe bonsai wysokości 15–30 cm

Chu-mono-bonsai – średnie bonsai wysokości 30–60 cm

Dai-mono-bonsai – duże bonsai wysokości 60–120 cm

Części drzewa – od korzenia po wierzchołek

Nebari – nasada korzeni

Miki – pień

Ichi-no-Eda – pierwszy główny konar

Mae-no-Eda – przedni konar

Ushiro-Eda – tylny konar

Shin – wierzchołek drzewa

Figowce (*Ficus*)

Figowce (fikusy) nadające się do formowania bonzai pokojowych pochodzą wyłącznie z obszaru tropikalnego. Zdomowiona u nas figa pospolita (*Ficus carica*) jest bonzai ogrodowym (outdoor).

Znamy około 800 gatunków figowców tropikalnych. Charakterystyczną cechą figowców jest sok mleczny występujący we wszystkich częściach rośliny (zawartość kauczuku sprawiła, że potoczna nazwa fikusa w języku niemieckim brzmi „gumowe drzewo”). [W języku polskim „gumowe drzewo” to figowiec sprężysty]. Figowce tropikalne to zimozielone, duże drzewa lub krzewy. Spotyka się między nimi nawet rośliny płazące. Kwiaty osadzone są wewnątrz pustych kielichów, które wyglądają jak miniaturowe figi i muszą być zapylane od wewnątrz przez pewien gatunek błonkówki.

Figowiec benjamiński (*Ficus benjamina*), zwany także płaczącym, jest w swojej ojczyźnie wysokim drzewem o bardzo szerokiej koronie. Jej rozłożyste gałęzie zwieszają się do ziemi, a korowina jest stosunkowo gładka. Liście osiągają długość 5–10 cm, są cienkie i skórzaste, eliptyczne w kształcie, ostro zakończone i wygięte u szczytu. W cieplarnianych warunkach, przy podwyższonej wilgotności powietrza, figowiec płaczący wytwarza korzenie powietrzne, zwieszające się z gałęzi. Gdy osiągną podłoża, wspierają dodatkowo pień drzewa. W hodowli pokojowej nie da się uzyskać tego efektu.

Banian, czyli figowiec bengalski (*Ficus benghalensis*) również jest dużym drzewem, które dzięki dodatkowym pniom samo może stwarzać wrażenie małego lasku. Jego skórzaste, jajowate liście mają 15–25 cm długości, są okrągłe u nasady i zwieńczone krótkim, ostrym wierzchołkiem. Ze względu na rozmiary liści ten figowiec nadaje się jedynie do formowania dużych bonzai.

Figowiec tępy (dawniej *Ficus retusa*, obecnie *F. microcarpa*) także wytwarza szeroki pień. Większe bonzai często mają oplatające węzłowato pień korzenie powietrzne, dzięki czemu wyglądają na potężne i wiekowe. Liście są skórzaste i nieco bardziej mięsiste

niż u innych gatunków. Mają kształt eliptyczny do jajowatego i krótki, ostry wierzchołek.

Ficus buxifolia w swojej ojczyźnie jest małym drzewem lub dużym krzewem. Liście o tępych, okrągłych wierzchołku mają odwrotnie jajowaty kształt. Można formować z niego bardzo eleganckie bonzai.

Figowiec *Ficus neriifolia* przypomina liśćmi wierzbę płaczącą, a na jego korze występują podłużne prążkowania. Bonzai hodowane z sadzonek częściej mają piękną, rozłożystą nasadę korzeni.

STANOWISKO: Cały rok przy jasnym oknie, wychodzącym na południe, wschód lub zachód, nie dalej niż metr od szyby. Przy silnym nasłonecznieniu figowce trzeba ocieniać. Latem można je wystawić na zewnątrz. Zimą temperatura w pomieszczeniu powinna wynosić od 15 do 25°C.

PODLEWANIE: Między jednym a drugim podlewaniem podłoże powinno nieco przeschnąć. Podlewamy wodą o temperaturze pokojowej.

NAWOŻENIE: Od wiosny do jesieni zasilamy płynnym nawozem co dwa tygodnie; zimą co cztery.

PRZESADZANIE: Wczesną wiosną, do podłoża złożonego z ziemi akadama i kompostowej w stosunku 2:1, połączone z umiarkowanym przycięciem korzeni.

FORMOWANIE: Jak wszystkie drzewa tropikalne, figowce w ciągu roku mają kilka okresów wzrostu. Nowym pędem pozwalamy osiągnąć długość od czterech do pięciu węzłów i skracamy je następnie do jednego lub dwóch.

DRUTOWANIE: Zdrewniałe pędy można drutować przez cały rok. Gdy drut zaczyna wrastać, trzeba go usunąć.

kambium, co w konsekwencji prowadzi do dobrego gojenia się rany.

Duże obcęgi wkłęsłe – im grubsza jest gałąź, którą zamierzamy usunąć, tym szerzej muszą się otwierać szczęki narzędzia. Ramiona dźwigni, na których znajdują się uchwyty, powinny być długie, by odpowiednio zwiększać siłę nacisku dłoni. Układ ostrzy względem siebie sprawia, że podczas cięcia wchodzi one głęboko w zdrowe drewno. Również i tutaj, z opisanych wyżej powodów, ciąć należy wzdłuż kierunku przepływu soków.

Ostrza obcęgow do pąków, kolejnej odmiany obcęgow wkłęsłych, mają kształt półkuli; ślad cięcia stanowi zbliżone do okręgu zagłębienie w zdrowym drewnie. Zgodnie z nazwą narzędzie to służy do usuwania pąków tuż przy pniu lub po bokach grubszych gałęzi.

INNE ZASTOSOWANIE OBCEGÓW WKŁĘSLYCH

Obcęgi do pąków przydają się również do obrabiania większych ran, powstałych po usunięciu grubszych gałęzi. Najpierw oczyścimy brzegi rany z włó-

kien drewna pozostałych po cięciu dużymi obcęgami wkłęsłymi. Następnie obrabiamy środek rany tak, by wystawał nieco ponad resztę jej powierzchni. Drewno na brzegach rany usuwamy nieco głębiej niż pośrodku. Dzięki temu podczas zarastania rany tkanka blizny w organiczny sposób połączy się z otaczającym ją drewnem.

Obcęgi wkłęsłe mogą być pomocne także do pielęgnowania bryły korzeniowej. Na przykład formując bonzai z rośliny wyhodowanej w szkółce, będziemy zmuszeni do usunięcia grubego korzenia palowego. Cięcie wykonane obcęgami wkłęsłymi zapewni wówczas dobre gojenie się powstałej rany.

Dodatkowo, z tworzącego się kalusa wyrosną licznie cienkie włósniki, zaopatrujące drzewo w wodę i sole mineralne. To samo dotyczy skracania grubych korzeni w centrum bryły korzeniowej. Również i tutaj zagojone okolice rany są miejscem przyrostu nowych korzeni.

ŚRODKI STOSOWANE NA RANY

Ponieważ proces gojenia większej rany może trwać lata, w tym czasie stanowi ona łatwy dostęp dla niszczących drewno bakterii i grzybów. Dlatego okolice rany należy chronić ze szczególną troską. Optymalnym środkiem opatrunkowym jest pochodzący z Japonii rodzaj plastycznej pasty. Zwilżonymi w wodzie palcami formujemy niewielką kulę i przyciskamy ją do powierzchni rany. Po zbliżeniu pasta odpada, nie pozostawiając śladów.

Obcęgami do pąków czyścimy brzegi rany z pozostawionych włókien drewna.

Japońska pasta ogrodnicza osłania ranę podczas procesu gojenia, doskonale ją zabezpieczając przed infekcjami.

SKOROWIDZ

Gwiazdka wskazuje na stronę z ilustracją.

a

Acer buergerianum 18
Acer campestre 18
Acer monspessulanum 18
Acer palmatum 20
 analiza drzewka 84, 84*
 azalia indyjska 54, 55*
 azalia japońska 54
 azalia Kaempfera 54

b

banian 30
 bonzai
 ćwiczenie technik 63
 drenaż 79*
 fachowe wyrażenia japońskie 8, 9
 formowanie 84, 84*
 indoor 65
 kuracja odmładzająca 83
 modelowanie 85, 85*
 ogólne kryteria 63
 ogrodowe 65, 65*, 90
 outdoor 65, 67
 oznaki jakości 63
 pokojowe 65
 surowe 84*
 wybór drzewka 84
 wyznaczanie frontowej strony 84, 84*
 z jabłoni 41*
 z modrzewia 39*
 brzoźtownica grabolistna 58, 59*
 napływy 58
 brzoźtownica japońska 60, 61*
 brzoźtownice 6*
 brzozy 16
 buk karbowany 28, 84, 84*
 buk zwyczajny 28
 buki 16, 28

c

Camellia japonica 65
Carmona microphylla 22, 23*, 65
Carpinus betulus 24
Carpinus cordata 24
Carpinus japonica 24, 25*
Carpinus laxiflora 24
Carpinus turczaninowii 24
Chaenomeles japonica 26
 chi-chi 32, 33*
 cięcie
 gruntowne 83, 83*
 wkłęsłe 70, 70*, 71, 71*
Cotoneaster 26
Cydonia oblonga 26

d

dęby 16
 drutowanie 7, 75–77, 75*, 76*, 77*
 drzewa o kilku pniach 6*, 12, 12*
 forma pełzająca 12
 forma tratwy 12
 drzewa wybrane w szkółce 49*, 88, 88*,
 89, 89*

f

Fagus crenata 28, 84, 84*
Fagus sylvatica 28
Ficus 30, 65
Ficus benghalensis 30
Ficus benjamina 30, 74*
Ficus buxifolia 30
Ficus carica 30
Ficus microcarpa 30, 31*, 83*
Ficus neriifolia 30
Ficus retusa 30, 31*, 83*
 figa pospolita 30
 figowce 30, 65
 figowiec bengalski 30
 figowiec benjamiński 30
 figowiec płaczący 30, 74*
 figowiec tępy 30, 83*

formowanie jałowca 72*

Fortunella hindisii 65

Fuchsia minutiflora 65

fuksja 65

g

Gardenia jasminoides 65

gardenia jaśminowata 65

Ginkgo biloba 32, 33*

grab japoński 24, 25*

grab luźnokwiatowy 24

grab pospolity 24

grab sercowaty 24

grab Turczanina 24

granatowiec 78*

grupy drzew 11*

i

irga 26

j

jabłonie ozdobne 40, 41*

jabłoń halliana 40

jabłoń jagodowa 40

jabłoń kwiecista 40

jałowiec chiński 13*, 34, 35*

jałowiec, formowanie 72, 72*

jałowiec sztywnoigłowy 36, 37*

jodły 16

Juniperus chinensis 34, 35*

Juniperus rigida 36, 37*

k

kamelia japońska 65

kamienie 16

karmona drobnolistna 22, 23*, 65

klon Bürgera 12*, 18, 19*, 86, 86*, 87, 87*

klon francuski 18

klon palmowy 20, 21*

klon polny 18

klon trójklapowy 18

konewka do bonzai 66

krajobraz

miniaturowy w donicy 11, 11*, 59*

nizinny 16

wysokogórski 16

kumkwat japoński 65

kuracja odmładzająca 83, 83*

l

lagerstremia 65

Lagerstroemia indica 65

Larix decidua 38, 88, 88*, 89, 89*

Larix eurolepis 38

Larix kaempferi 38

Larix leptolepis 38

las

bukowy 11, 11*

modrzewiowy 88, 88*, 89, 89*

z figowca płaczącego 74, 74*

z jednego drzewa 12*

m

Malus 41*

Malus baccata 40

Malus floribunda 40

Malus halliana 40

Malus sieboldii 40

mech 16, 80, 80*, 89*

miłorząb dwudzielnny 32, 33*

modelowanie 85, 85*

modrzew eurojapoński 38

modrzew europejski 38, 88, 88*, 89, 89*

modrzew japoński 38

modrzewie 16, 38

murraja 65

Murraya paniculata 65

n

naczynie 10, 31*, 51*, 63, 84*, 85*

narzędzia

do drutowania 75, 77*

do formowania i pielęgnacji bonzai 68, 68*,
69, 69*

nawożenie 58, 67
 nawóz w kulkach 67, 67*

o

obcęgi

do pąków 70*, 71*
 wklęsłe 70, 70*, 71, 71*

ognik szkarłatny 52

ognik wąskolistny 52, 53*

Olea europaea 65

oliwka europejska 65

oznaki jakości drzewka bonzai 63

p

paklon 18

paprocie 59*

pasta ogrodnicza japońska 71

Picea abies 42

Picea canadensis 42

Picea glauca 42

Picea glehnii 42, 43*

pień 12, 12*, 63,

korygowanie 75, 75*

podstawa 82*

podwójny 15*, 39*, 86*

potrójny 25*

przyrastanie na grubość 82, 83

zwielokrotniony 12, 12*

pigwa pospolita 26, 27*

pigwowiec 6*, 8*, 26

Pinus parviflora 44, 45*

Pinus sylvestris 48, 49*

Pinus thunbergii 44, 46, 47*

podlewanie 66, 80*

półkaskada 37*

Prunus mume 50

Prunus sargentii 50

Prunus serrulata var. *spontanea* 50

presadzanie bonzai 22, 52, 63, 78, 78*,
 79, 79*, 80*

przycinanie

drzewek iglastych 72, 72*, 73, 73*

drzewek liściastych 74

liści 74, 86, 87*

Pyracantha angustifolia 52, 53*

Pyracantha coccinea 52

r

Rhododendron indicum 54, 55*

Rhododendron kaempferi 54

Rhododendron x obtusum 54

rozgałęzienia 63

s

sadzenie 79, 79*, 80, 80*

sageretia 15*, 65

Sageretia theezans 65

skrącanie „świeczek” 72, 73, 73*

sosna 16

formowanie 73

presadzanie 79

sosna drobnokwiatowa 7*, 10*, 14*,
 44, 45*

sosna pospolita 48, 49*

sosna Thunberga 44, 46, 47*

stanowisko 64

styl

kaskadowy 10, 10*

krajobrazowy 16*

literacki 13, 13*

miotłasty 6, 6*, 9, 9*, 61*

pochylony 13*, 14, 14*

ukształtowany przez wiatr 15, 15*

wyprostowany nieregularny 7, 7*, 21*,
 45*, 51*, 57*

wyprostowany regularny 8, 8*, 39*, 43*

system korzeniowy 63, 67

szkodniki 63

szydlica japońska 16*

ś

śliwa chińska 50, 51*

świerk biały 42

świerk pospolity 42

świerk sachaliński 42, 43*

świerki 16

t

trawa 43*

u

Ulmus parvifolia 56, 57*, 65

Ulmus procera 56

usuwanie drutu 77, 77*

w

wiąz angielski 56

wiąz drobnolistny 56, 57*, 65

wiśnia japońska 50

wiśnia piłkowana 50

wrastanie drutu 7, 77

z

zabliźnianie rany 70, 71, 71*

zalanie korzeni 66

zamocowanie drutu 75*

zapylenie kwiatów 40

Zelkova carpinifolia 58, 59*

Zelkova serrata 60, 61*

ziemia 22, 78

zimowanie 32, 65

zmniejszanie liści 56, 74

Bonzaï w mieszkaniu

Dalekowschodnie fascynacje

Między innymi świerk, dąb czy azalia – każde z tych drzew doskonale nadaje się na drzewo w naczyniu. Ich pielęgnacja jest łatwiejsza, niż nam się wydaje. Pokażemy, jak z powodzeniem uprawiać i formować drzewa w miniaturze, a pierwsza roślina może być impulsem do utworzenia kolekcji.

1 Style podstawowe

kaskada • drzewko o wielu pniach • styl wyprostowany nieregularny

2 Praktyczne rady

cięcie korzeni • formowanie • harmonogram zabiegów pielęgnacyjnych

3 Najlepsze rośliny

odpowiednie drzewa iglaste • atrakcyjne drzewa liściaste • rośliny tropikalne

4 Dodatkowo

profesjonalne porady

W tej samej serii:

Storczyki w mieszkaniu

ISBN 978-83-7175-677-1

9 788371 756771